



Concretisering van de kerndoelen Engels

Kerndoelen voor de onderbouw VO

SLO • nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling



Concretisering van de kerndoelen Engels

Kerndoelen voor de onderbouw VO

Enschede, april 2007

Verantwoording

© 2007 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteur: Bas Trimbos

In opdracht van: Ministerie van OCW

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling
Postbus 2041, 7500 CA Enschede
Telefoon (053) 4840 207

Inhoud

1.	Inleiding	4
2.	Karakteristiek en kerndoelen Engels	6
3.	Uitwerking per kerndoel	8
4.	Didactische aanwijzingen	24
5.	Literatuuropgave	30

Inleiding

De kerndoelen voor de onderbouw zijn globaal geformuleerd. SLO heeft de opdracht gekregen van het ministerie van OC&W om de kerndoelen te concretiseren om docenten zo meer houvast te bieden bij het inrichten van hun onderwijs.

Het concretiseren van de kerndoelen voor moderne vreemde talen (kerndoel 11 t/m 18) bestaat uit 2 fasen.

In de eerste fase is samen met een 20-tal docenten moderne vreemde talen bepaald wat de ERK-streefniveaus aan het einde van de onderbouw zijn voor Duits, Engels en Frans voor de verschillende onderwijstypen. De publicatie "handreiking Nieuwe Onderbouw, MVT", ondersteund met een cd-rom van prestaties op die streefniveaus, is te downloaden op www.slo.nl. Deze publicatie is tot stand gekomen door een veldaanvraag van VLLT. Een samenvatting van die streefniveaus treft u aan in tabel 1.

In de tweede fase van concretiseren van de kerndoelen moderne vreemde talen is gekeken welke soort activiteiten binnen de streefniveaus een goede vertaling geven van de globaal geformuleerde kerndoelen. Deze uitwerkingen zijn voorbeeldmatig, dus zeker niet voorschrijvend of maatgevend.

In hoofdstuk 2 treft u de karakteristiek en de kerndoelen aan.

Hoofdstuk 3 weerspiegelt de werkwijze die gehanteerd is om te komen tot een uitwerking per kerndoel. De volgende werkwijze is daarvoor gebruikt. De start is het kerndoel zelf dat toegelicht wordt (uit eerste fase van dit project). Vanuit die toelichting worden sleutelbegrippen afgeleid (meestal vaardigheden). Daarna wordt gekeken welke streefniveaus haalbaar zijn binnen die vaardigheden (uit eerste fase van dit project). Het concretiseren van ieder kerndoel wordt afgesloten met een doorkijkje (een voorbeeldmatige uitwerking van het kerndoel), passend bij één of meerdere scenario's uit de nieuwe onderbouw.

Hoofdstuk 4 zal verder ingaan op de vakdidactische aanwijzingen.

In hoofdstuk 5 treft u een literatuuropgave aan.

April 2007
Bas Trimbos (SLO)
B.Trimbos@slo.nl

Tabel 1

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1
gesprekken voeren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
spreken	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
schrijven	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Duits¹	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
gesprekken voeren	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2
spreken	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2
schrijven	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2

Frans²	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren			A1/A2	A2	A2
lezen			A1/A2	A2	A2
gesprekken voeren			A1	A1/A2	A1/A2
spreken			A1	A1/A2	A1/A2
schrijven			A1	A1/A2	A1/A2

¹ Het streefniveau van Duits hangt af of Duits in het eerste jaar, dan wel het tweede jaar van start gaat.

² Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.

1. Karakteristiek en kerndoelen Engels

Hieronder vindt u de karakteristiek en de kerndoelen voor Engels. Ze zijn geformuleerd voor Engels maar gelden ook voor Duits en Frans. In de karakteristiek wordt melding gemaakt van het Europees Referentie Kader (ERK). Voor een nadere toelichting op het ERK zie de literatuuropgave (hoofdstuk 5). Ook de kerndoelen Engels uit het PO zijn geconcretiseerd en bevinden zich binnen de A1 niveaus van het ERK. Voor een uitwerking van de kerndoelen PO zie: <http://tule.slo.nl/>

Engels

Karakteristiek

Er zijn geen kerndoelen geformuleerd voor andere moderne vreemde talen dan Engels. De kerndoelen voor Engels kunnen worden gebruikt als leidraad voor het onderwijs in andere moderne vreemde talen.

Engels neemt als wereldtaal voor ons land een centrale plaats in en is daarom voor alle leerlingen in het hele voortgezet onderwijs een verplicht vak. Door beheersing van het Engels vergroten leerlingen wereldwijd hun communicatieve, sociale en maatschappelijke mogelijkheden.

Het onderwijs in het Engels bouwt voort op de eerste kennismaking in het basisonderwijs. In de onderbouw van het voortgezet onderwijs is de kern van het vak in een aantal veel voorkomende communicatieve situaties leren zelfredzaam te worden. Daarin zijn de mogelijkheden van de computer als hulp- en communicatiemiddel, en met name die van het internet, onmisbaar.

De verschillende aspecten van taalvaardigheid (luisteren, gesprekken voeren, spreken, lezen en schrijven) komen zoveel mogelijk in samenhang aan bod. Het luisteren naar en begrijpen van Engels staat centraal en in samenhang daarmee het opbouwen van een basiswoordenschat. Het principe 'doeltaal = voertaal' is daartoe een krachtig middel en wordt dan ook zoveel mogelijk toegepast. De schrijfdoelen zijn beperkt tot het functionele minimum van een kort en informeel contact in het Engels via e-mail, chatten op internet en een brief. Door deze vijf aspecten van taalvaardigheid in de kerndoelen op te nemen, wordt ook een relatie gelegd met het Common European Framework of Reference (CEFR) en het taalportfolio dat op basis daarvan is ontwikkeld.

De toepassingsgebieden sluiten zoveel mogelijk aan bij de leefwereld van de leerling en breiden deze uit. Daarin past ook dat leerlingen Engelstalig tekstmateriaal bestuderen dat aansluit bij de inhoud van andere leergebieden en daarin ook wordt gebruikt. Mens en maatschappij, Mens en natuur, Kunst en cultuur en Bewegen en sport kunnen dienen als bronnen voor thema's waarover wordt gesproken en gelezen. Het onderwijs in de Nederlandse taal heeft weer andere raakvlakken: er zijn vaardigheden die in beide vakken gelden (lees- en luisterstrategieën bijvoorbeeld) en de rol van het Engels in het Nederlands kan worden verkend.

Kerndoelen

11. De leerling leert verder vertrouwd te raken met de klank van het Engels door veel te luisteren naar gesproken en gezongen teksten.
12. De leerling leert strategieën te gebruiken voor het uitbreiden van zijn Engelse woordenschat.
13. De leerling leert strategieën te gebruiken bij het verwerven van informatie uit gesproken en geschreven Engelstalige teksten.
14. De leerling leert in Engelstalige schriftelijke en digitale bronnen informatie te zoeken, te ordenen en te beoordelen op waarde voor hemzelf en anderen.

15. De leerling leert in spreektaal anderen een beeld te geven van zijn dagelijks leven.
16. De leerling leert standaardgesprekken te voeren om iets te kopen, inlichtingen te vragen en om hulp te vragen.
17. De leerling leert informeel contact in het Engels te onderhouden via e-mail, brief en chatten.
18. De leerling leert welke rol het Engels speelt in verschillende soorten internationale contacten.

2. Uitwerking per kerndoel

11. De leerling leert verder vertrouwd te raken met de klank van het Engels door veel te luisteren naar gesproken en gezongen teksten.

Toelichting

Verder vertrouwd te raken: aangezien de leerlingen in het primair onderwijs 80 klokuren verplicht Engels moeten krijgen wordt hier het woord "verder" gebruikt. Dit geldt dus niet voor Duits en Frans. Mede hierdoor is de situatie voor Duits en Frans anders.

Klank: houdt in dat het om geluid gaat.

Luisteren naar gesproken en gezongen teksten: hierbij kan men denken aan dialogen, monologen en liedjes waarnaar de leerling luistert. Het gaat hierbij dus om luistervaardigheid. Belangrijk aspect hierbij is de rol van doeltaal-voertaal. Zo worden leerlingen veelvuldig blootgesteld aan de vreemde taal, hetgeen belangrijk is voor het taalverwervingsproces.

Sleutelbegrippen: luistervaardigheid

leerstoflijn vmbo-b, vmbo-kg, havo/vwo luistervaardigheid³

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1

Duits	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Frans ⁴	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren			A1/A2	A2	A2

Voor een uitgebreid overzicht van de ERK niveaus kunt u "[Taalprofielen](#)" downloaden.

³ docenten uit het project "handreiking Nieuwe Onderbouw, moderne vreemde talen" hebben een inschatting gemaakt welke niveaus haalbaar zijn aan het einde van de Nieuwe Onderbouw, per vreemde taal, vaardigheid en onderwijstype, geïllustreerd met prestaties van leerlingen op die niveaus. Voor meer informatie www.slo.nl > VO > Onderbouw of neem contact op met b.trimbos@slo.nl

⁴ Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.

doorkijkje

Luisteren A1

Luisteren naar aankondigingen en instructies

Kan in vertrouwde situaties korte, duidelijke instructies begrijpen

Situatie:

Tijdens één van de eerste lessen in het jaar vertelt je docent dat de doeltaal gebruikt wordt. Om jullie hier aan te laten wennen, neemt de docent een lijst door van instructies die hij/zij veelvuldig gebruikt in de doeltaal.

Taak:

Maak een lijst/poster van de instructies die je docent gebruikt in de klas van de vreemde taal naar Nederlands. Leer deze lijst ook zodat je weet wat je docent zegt. De lijsten/posters worden opgehangen in de klas.

Hulp:

- - maak je boek open op bladzijde ..
- - doe je jas uit
- - oefening 5 in je werkboek
- - maak het raam open
- - doe de deur dicht
- -
- -

12. De leerling leert strategieën te gebruiken voor het uitbreiden van zijn Engelse woordenschat.

Toelichting

Strategieën voor uitbreiden woordenschat: hierbij kan men o.a. denken aan gebruik van de context en geldt voor zowel de receptieve als productieve vaardigheden. De strategieën voor het uitbreiden van de woordenschat op zich is niet te plaatsen in de ERK niveaus.

Sleutelbegrippen: Strategieën uitbreiden woordenschat (vocabulaireverwerving⁵)

leerstoflijn vmbo-bk, vmbo-kgt, havo/vwo⁶

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1
gesprekken voeren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
spreken	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
schrijven	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Duits	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
gesprekken voeren	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2
spreken	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2
schrijven	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2

Frans ⁷	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren			A1/A2	A2	A2
lezen			A1/A2	A2	A2
gesprekken voeren			A1	A1/A2	A1/A2
spreken			A1	A1/A2	A1/A2
schrijven			A1	A1/A2	A1/A2

Voor een uitgebreid overzicht van de ERK niveaus kunt u "[Taalprofielen](#)" downloaden.

⁵ zie ook *Mythen over vocabulaireverwerving van dr. J.A. Mondria*: http://www.rug.nl/staff/j.a.mondria/LTT_2006_4.pdf

⁶ *docenten uit het project "handreiking Nieuwe Onderbouw, moderne vreemde talen" hebben een inschatting gemaakt welke niveaus haalbaar zijn aan het einde van de Nieuwe Onderbouw, per vreemde taal, vaardigheid en onderwijstype, geïllustreerd met prestaties van leerlingen op die niveaus. Voor meer informatie www.slo.nl > VO > Onderbouw of neem contact op met b.trimbos@slo.nl*

⁷ *Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.*

doorkijkje

Uitbreiden woordenschat via leerversterkers: (2002) Westhoff, G.J. Achtergronden van taakgeoriënteerd taalonderwijs. Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen (NaB-MVT): <http://www.nabmvt.nl/publicaties/00008/>

“Via specificaties is het ook mogelijk de opgeroepen leerhandeling te ‘verrijken’ door toevoeging van ‘leerversterkers’. Net als ‘smaakversterkers’ worden deze taakaspecten niet op zich zelf gebruikt, maar toegevoegd om het leereffect te vergroten. Met name doordat ze de leerling langer en intensiever aan de input of aan specifieke kenmerken daarvan laten handelen. De belangrijkste voorbeelden zijn de eis een grammachecker te gebruiken, een leerlogboekje bij te houden, of dat er een minimum aantal woorden of regels aan de eigen vocabulaire- of grammaticaverzameling moet worden toegevoegd”.

Toepassing

Een leerversterker kan door een docent aan een taak worden toegevoegd, waarbij hij/zij deze verplicht kan stellen (bijvoorbeeld de regel dat elke leerling iedere week 20 woorden aan zijn www.wrts.nl – lijst toevoegt) of als niet-verplichte zinvolle leeractiviteit kan aanraden. Voor een uitgebreid voorbeeld zie:

http://download.cps.nl/download/Talencentrum/talenBBL/leerversterker_woordenlijstWRTS.doc

13. De leerling leert strategieën te gebruiken bij het verwerven van informatie uit gesproken en geschreven Engelstalige teksten.

Toelichting

Strategieën voor verwerven van informatie: hierbij kan men denken aan skimmen en scannen. Er wordt specifiek verwezen naar gesproken teksten (luistervaardigheid) en geschreven teksten (leesvaardigheid).

Sleutelbegrippen: Luister- leesvaardigheid

leerstoflijn vmbo-bk, vmbo-kgt, havo/vwo

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1

Duits	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Frans ⁸	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren			A1/A2	A2	A2
lezen			A1/A2	A2	A2

Voor een uitgebreid overzicht van de ERK niveaus kunt u "[Taalprofielen](#)" downloaden.

Op de A-2 en B-1 niveaus voor de receptieve vaardigheden van het ERK gaat het om de volgende strategieën (In het ERK wordt pas melding gemaakt van strategieën vanaf A2 niveau. Dit houdt in dat deze strategieën al aangeleerd moeten worden op A1 niveau.):

Luisteren A2:

Strategieën
<ul style="list-style-type: none"> ▪ signalen herkennen en interpreteren <p>Kan op basis van een idee over de betekenis van het geheel van korte teksten over alledaagse en concrete onderwerpen, de waarschijnlijke betekenis van onbekende woorden uit de context afleiden.</p>

Luisteren B1:

Strategieën
<ul style="list-style-type: none"> ▪ signalen herkennen en interpreteren <p>Kan de betekenis van onbekende woorden over onderwerpen die gerelateerd zijn aan zijn/haar vakgebied en interesses bepalen aan de hand van de context. Kan de betekenis van zo nu en dan voorkomende onbekende woorden afleiden uit de context en de betekenis van zinnen herleiden, op voorwaarde dat het besproken onderwerp bekend is.</p>

⁸ Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.

Lezen A2:

Strategieën

▪ signalen herkennen en interpreteren

Kan op basis van een idee over de betekenis van het geheel van korte teksten over alledaagse en concrete onderwerpen, de waarschijnlijke betekenis van onbekende woorden uit de context afleiden.

Lezen B1:

Strategieën

▪ signalen herkennen en interpreteren

Kan de betekenis van onbekende woorden over onderwerpen die gerelateerd zijn aan zijn/haar vakgebied en interesses bepalen aan de hand van de context.

Kan de betekenis van zo nu en dan voorkomende onbekende woorden afleiden uit de context en de betekenis van zinnen herleiden, op voorwaarde dat het besproken onderwerp bekend is.

doorkijkje (leesstrategieën)

De kennis in een vreemde taal is nooit zo groot als in de moedertaal en moet dus altijd bij lezen gecompenseerd worden door strategieën.

Een leesstrategie is een BEWUST plan van handelen om een BEPAALD leesdoel te bereiken.

Raad de betekenis van de onderstreepte woorden.

Werk in tweetallen

1. Bekijk samen met je buurman/vrouw kort de "uitstekende delen" van de tekst. (bijv. titel, tussenkopjes, wat vetgedrukt is, eventuele illustraties e.d.)
Bespreek met elkaar waar je denkt dat de tekst ongeveer over gaat en waaraan je dat kunt zien.
2. Kijk de tekst ieder voor jezelf even een keer snel door zodat je een overzicht krijgt over het geheel. Probeer dan samen (in het Nederlands) zo nauwkeurig als mogelijk is bij snel doorkijken, te formuleren waar de tekst in het kort over gaat.
3. Je hebt nu enigszins een idee waar de tekst over gaat. Om een wat gedetailleerder beeld te krijgen van de inhoud moeten we preciezer gaan lezen. Bij dat preciezer lezen kom je, zeker bij het lezen in een vreemde taal, nogal eens onbekende woorden tegen. Vaak weet je dan als lezer niet hoe je nu verder moet want een woord ken je immers of je kent het niet. Toch gaat die redenering niet helemaal op. Soms heb je dat onbekende woord helemaal niet nodig om toch te snappen wat er staat en meestal zijn er manieren om de betekenis van een onbekend woord dat je wél nodig hebt vrij nauwkeurig te raden, ook als je dat woord van tevoren nog nooit gezien hebt.

In de tekst zijn een aantal woorden onderstreept waarvan we hebben aangenomen dat je ze nog niet kent (anders valt er natuurlijk weinig te raden!)

Raad samen met je partner de betekenis van deze woorden en noteer deze betekenissen.

Een handige manier om onbekende woorden te raden is de "woordraadstrategie". Die strategie bestaat uit het achtereenvolgens beantwoorden van de 6 vragen die hieronder staan. Er staat ook een voorbeeld bij. Het gaat in deze oefening vooral ook om het leren werken met die vragen. Probeer ze dus voor elk onderstreept woord waarbij dat staat aangegeven zo goed mogelijk samen te beantwoorden, ook als je al een vrij precies idee hebt over de betekenis van het te raden woord.

Vragen bij de woordraadstrategie

1. Wat voor woord is het?
Ding?
Handeling?
Beschrijving?
Eigenschap?
2. Met welke andere woorden moet het een zinvolle combinatie vormen? (Bij welke woorden moet het passen?)
3. Is er een "scharnierwoord"?
a. welke stukken zin of tekst worden verbonden?
b. wat is het verband?
4. Lijkt het woord op een woord uit een andere taal? Past deze betekenis binnen de context?
5. Bevat het woord "bekende elementen" (voor- achtervoegsel, stam) en levert dit informatie op over een binnen de context passende betekenis?
6. Leg de tekst even opzij en probeer je voor te stellen wat je bedacht hebt.

Controleer bij deze oefening vooral samen of de door jullie genoteerde betekenissen goed in de context passen om te zien of ze ook echt kloppen.

Hieronder staat een uitgewerkt voorbeeld.

Voorbeeld: (uit: OK! "La vie au lycée")

"La vie au lycée c'est le travail. le respect des profs et de la réputation de l'établissement"

Noteer je antwoorden als volgt in een schema.

Woord	Vraag	Antwoorden op de zes vragen	Betekenis
réputation	1	Het is een ding, er staat "la" voor.	
	2	Het moet iets zijn dat bij de school hoort (de l'établissement) en waar je respect voor moet hebben.	
	3	Het scharnierwoord is "c'est": het leven op school is En dan komen er 3 elementen.	
	4	Het lijkt op het Nederlandse woord "reputatie" (woord bestaat ook in het Engels) en de betekenis "de naam" van de school lijkt hier wel te passen.	
	5	Is hier niet van toepassing.	
	6	Ja, dat zou een mening kunnen zijn: La vie au lycée bestaat uit werken en respect hebben voor de leraren en de naam van de school.	reputatie, naam

14. De leerling leert in Engelstalige schriftelijke en digitale bronnen informatie te zoeken, te ordenen en te beoordelen op waarde voor hemzelf en anderen.

Toelichting

Informatie zoeken, ordenen en beoordelen uit schriftelijke en digitale bronnen.

Schriftelijke bronnen: men kan denken aan lezen van artikelen uit boeken, tijdschriften en kranten.

Digitale bronnen: men kan denken aan het gebruiken van internet, dus ook bronnen met geluid en beeld.

Hierbij gaat het om leesvaardigheid, kijk/luistervaardigheid.

Leerlingen moeten de input verwerken op inhoud.

Sleutelbegrippen: Luister- leesvaardigheid

leerstoflijn vmbo-bk, vmbo-kgt, havo/vwo⁹

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2/B1

Duits	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
lezen	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Frans ¹⁰	BB	KB	GT	havo	vwo
luisteren			A1/A2	A2	A2
lezen			A1/A2	A2	A2

Voor een uitgebreid overzicht van de ERK niveaus kunt u "[Taalprofielen](#)" downloaden.

⁹ docenten uit het project "handreiking Nieuwe Onderbouw, moderne vreemde talen" hebben een inschatting gemaakt welke niveaus haalbaar zijn aan het einde van de Nieuwe Onderbouw, per vreemde taal, vaardigheid en onderwijstype, geïllustreerd met prestaties van leerlingen op die niveaus. Voor meer informatie www.slo.nl > VO > Onderbouw of neem contact op met b.trimbos@slo.nl

¹⁰ Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.

doorkijkje

Lezen A2

Oriënterend lezen

Kan specifieke informatie vinden en begrijpen in eenvoudig, alledaags materiaal

Situatie:

Voor een project vanuit de vakken aardrijkskunde en economie over vakantie moet je informatie gaan zoeken over een pretpark in het buitenland en dit verwerken in je presentatie. Je moet dus bronnen raadplegen in de vreemde taal.

Taak:

Zoek naar informatie over een pretpark. Denk daarbij aan:

- ∞ waar het pretpark is
- ∞ openingstijden
- ∞ kosten
- ∞ wat er allemaal te doen is.

Hulp:

brochures in de doeltaal

internet:

<http://www.themeparkbrochures.net/main.html> (voorbeeld voor Engels)

<http://www.infosystem-freizeitparks.de/parkinfo.htm> (voorbeeld voor Duits)

<http://www.aventure-parc.fr/> (voorbeeld voor Frans)

15. De leerling leert in spreektaal anderen een beeld te geven van zijn dagelijks leven.

Toelichting

Spreektaal dagelijks leven: hiermee wordt bedoeld dichtbij de belevingswereld van de leerling. Het kan zowel in dialoogvorm als in presentaties (bijv. spreekbeurt). Hier gaat het dus om spreken en gesprekken voeren.

Sleutelbegrippen: Spreek-, gespreksvaardigheid

leerstoflijn vmbo-bk, vmbo-kgt, havo/vwo¹¹

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
gesprekken voeren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2
spreken	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Duits	BB	KB	GT	havo	vwo
gesprekken voeren	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2
spreken	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2

Frans ¹²	BB	KB	GT	havo	vwo
gesprekken voeren			A1	A1/A2	A1/A2
spreken			A1	A1/A2	A1/A2

Voor een uitgebreid overzicht van de ERK niveaus kunt u "[Taalprofielen](#)" downloaden.

¹¹ docenten uit het project "handreiking Nieuwe Onderbouw, moderne vreemde talen" hebben een inschatting gemaakt welke niveaus haalbaar zijn aan het einde van de Nieuwe Onderbouw, per vreemde taal, vaardigheid en onderwijstype, geïllustreerd met prestaties van leerlingen op die niveaus. Voor meer informatie www.slo.nl > VO > Onderbouw of neem contact op met b.trimbos@slo.nl

¹² Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.

doorkijkje

Spreken A2

Een publiek toespreken

Kan een kort eenvoudig, vooraf inge oefend praatje houden voor een groep

Situatie:

Je bent in een vreemd land van jouw keuze. Tijdens een feestje wil je aan nieuwe vrienden over je favoriete hobby vertellen.

Taak:

Geef mondeling informatie over je favoriete hobby. Denk aan wat, met wie, waar, wanneer, hoe en zo mogelijk waarom.

Hulp:

Zoek informatie op het internet en/of in je tekstboek over je hobby.

Noot: de prestatie die geleverd wordt naar aanleiding van de opgave kan op verschillende niveaus tot uiting komen.

16. De leerling leert standaardgesprekken te voeren om iets te kopen, inlichtingen te vragen en om hulp te vragen.

Toelichting

Standaardgesprekken voeren: met standaardgesprekken wordt bedoeld persoonlijke gesprekken uit het dagelijks leven dicht bij de belevingswereld van de leerling.

Het gaat hier om gesprekken voeren (interactie).

Sleutelbegrippen: gespreksvaardigheid

leerstoflijn vmbo-bk, vmbo-kgt, havo/vwo¹³

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
gesprekken voeren	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Duits	BB	KB	GT	havo	vwo
gesprekken voeren	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2

Frans ¹⁴	BB	KB	GT	havo	vwo
gesprekken voeren			A1	A1/A2	A1/A2

Voor een uitgebreid overzicht van de ERK niveaus kunt u "[Taalprofielen](#)" downloaden.

¹³ Docenten uit het project "handreiking Nieuwe Onderbouw, moderne vreemde talen" hebben een inschatting gemaakt welke niveaus haalbaar zijn aan het einde van de Nieuwe Onderbouw, per vreemde taal, vaardigheid en onderwijstype, geïllustreerd met prestaties van leerlingen op die niveaus. Voor meer informatie www.slo.nl > VO > Onderbouw of neem contact op met b.trimbos@slo.nl

¹⁴ Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.

doorkijkje

Gesprekken voeren A1

Informatie uitwisselen

Kan eenvoudige informatie over vertrouwde, concrete onderwerpen vragen of geven

Situatie:

Je bent in het buitenland en je bent op zoek naar de plaatselijke VVV. Je weet niet waar die is en vraagt iemand om hulp.

Taak:

Vind het VVV-kantoor.

Hulp:

Zoek zinnen in je tekstboek om:

- ∞ iemand aan te spreken
- ∞ hoe je vraagt waar de plaatselijke VVV is
- ∞ te bedanken
- ∞ afscheid te nemen.

Hulpmiddel: een plattegrond van een stad.

Noot: de prestatie die geleverd wordt naar aanleiding van de opgave kan op verschillende niveaus tot uiting komen.

17. De leerling leert informeel contact in het Engels te onderhouden via e-mail, brief en chatten.

Toelichting

Informeel contact via e-mail, brief en chatten: hierbij moet men denken aan schriftelijke manieren van communicatie. Met informeel contact wordt bedoeld persoonlijk contact dus dicht bij de belevingswereld van de leerling. E-mail, brief en chat zijn vormen van schriftelijke communicatie en niet van mondelinge communicatie. Er wordt in dit kerndoel geen melding gemaakt van bijvoorbeeld "skype", hetgeen een mondelinge manier van communiceren is.

Het gaat hier dus om schrijfvaardigheid.

Sleutelbegrippen: Schrijfvaardigheid

leerstoflijn vmbo-b, vmbo-k, vmbo-gt, havo/vwo¹⁵

Engels	BB	KB	GT	havo	vwo
schrijven	A1	A1/A2	A1/A2	A2	A2

Duits	BB	KB	GT	havo	vwo
schrijven	A1	A1	A1	A1/A2	A1/A2

Frans ¹⁶	BB	KB	GT	havo	vwo
schrijven			A1	A1/A2	A1/A2

Voor een uitgebreid overzicht van de ERK niveaus kunt u "[Taalprofielen](#)" downloaden.

¹⁵ Docenten uit het project "handreiking Nieuwe Onderbouw, moderne vreemde talen" hebben een inschatting gemaakt welke niveaus haalbaar zijn aan het einde van de Nieuwe Onderbouw, per vreemde taal, vaardigheid en onderwijstype, geïllustreerd met prestaties van leerlingen op die niveaus. Voor meer informatie www.slo.nl > VO > Onderbouw of neem contact op met b.trimbos@slo.nl

¹⁶ Bij Frans waren geen docenten BB/KB aanwezig.

doorkijkje

Schrijven A2

Correspondentie

Kan een eenvoudig persoonlijk briefje of e-mail schrijven

Situatie:

Naar aanleiding van je contact advertentie op www.easypenpals.com waar je vroeg om e-mail contact heb je onderstaande e-mail ontvangen. Lees de e-mail door.

Taak:

Beantwoord de e-mail. Denk daarbij aan:

- ∞ naam
- ∞ leeftijd
- ∞ waar je woont
- ∞ familie, broers en zussen
- ∞ hobby's.

Hulp:

Je mag een woordenboek gebruiken.

Je mag ook gebruik maken van het internet om te zien hoe mensen zich voorstellen. Kijk bijvoorbeeld op:

<http://www.bastrimbos.com/tg3d/emailprojectindex.htm> of <http://www.isabelperez.com/4d.htm> en klik op een hoofd.

Hi Pieter,

I read your advertisement on easypenpals. I am very much interested in mailing with you. My name is Joe and I am 14 years old. I live in Birmingham. My hobbies are playing the guitar and listening to music. I have 1 sister, her name is Mary. She is 16 years old and sometimes we argue ;-)

Well I hope to hear from you soon.

Best,

Joe

Noot: de prestatie die geleverd wordt naar aanleiding van de opgave kan op verschillende niveaus tot uiting komen.

18. *De leerling leert welke rol het Engels speelt in verschillende soorten internationale contacten.*

Toelichting

Bij dit kerndoel gaat het om de rol van Engels als lingua franca in verschillende soorten internationale contacten. Dit geldt niet voor Duits en Frans. Dit kerndoel is niet te koppelen aan het ERK omdat het geen vaardigheid betreft.

Sleutelbegrippen

leerstoflijn vmbo-bk, vmbo-kgt, havo/vwo

Niet van toepassing

doorkijkje

In veel beroepen is Engels belangrijk. Zeker als het gaat om internationale contacten.

Voorbeeld advertentie:

Voor een groothandel in tandheelkundige materialen zijn wij op zoek naar een commercieel administratieve kracht, die zich bezig houdt met het inkomend telefoonverkeer van nieuwe en bestaande Engelstalige klanten: aannemen orders en order- verwerking. Uitstekende beheersing ENGELSE TAAL is een must!

Taak:

Zoek vijf advertenties met verschillende beroepen waarbij Engels voor internationale contacten een 'must' is.

Hulp:

Je kunt de volgende site gebruiken:

https://www.werk.nl/portal/page?_pageid=36.125081&_dad=portal&_schema=PORTAL

3. Didactische aanwijzingen

In dit hoofdstuk gaan we kort in op mogelijke consequenties voor de didactiek van het vreemdetalenonderwijs. Welke manier van werken vergroot de kans op het bereiken van de nagestreefde niveaus van het ERK? Een aantal relatief nieuwe inzichten zullen daarbij de revue passeren. We gaan eerst in op een aanpak die zich richt op het vervullen van communicatieve taken als bewijs van wat iemand kan. Daartoe worden twee manieren beschreven. Vervolgens wordt de rol van grammatica en idioom in deze context besproken en tot slot zullen we aandacht besteden aan het Europees Taalportfolio, een instrument dat leerlingen kan helpen ook zelf inzicht te krijgen in de competenties waarover zij (al) beschikken.

Taken en taalonderwijs

Werken vanuit taken

Communicatie en leren daarvan gaan volgens het ERK gepaard met de uitvoering van taken. Daarbij wordt overigens wel opgemerkt dat het niet alleen om talige taken gaat, maar dat deze taken 'taalactiviteiten omvatten' en dat ze een 'beroep doen op de communicatieve competentie' van de leerder. Taken vereisen soms het gebruik van strategieën, zowel waar het gaat om de totstandkoming van communicatie als om het leren.

Het is zinvol om de begrippen 'taak' en 'strategie' wat nader te definiëren. Het ERK beschrijft de begrippen als volgt (Council of Europe, 2001, pag. 10):

'Een *strategie* is een geordende, doelgerichte en gereguleerde gedragslijn die door een individu wordt gekozen om een taak uit te voeren die hij of zij zich stelt of waarmee hij of zij wordt geconfronteerd';
'een *taak* is elke doelgerichte actie die door een individu als noodzakelijk wordt beschouwd om een bepaald resultaat te verwezenlijken in het kader van een op te lossen probleem, een te vervullen plicht of een te bereiken doel'.

In beschrijvingen van een taakgerichte benadering vinden we zes kenmerken waaraan taken moeten voldoen willen zij effectieve taalverwerving bewerkstelligen (Ellis, 2003).

Samengevat, een taak:

- ∞ heeft het karakter van een werkplan
- ∞ is betekenisgericht en beoogt communicatief taalgebruik
- ∞ richt zich op talige activiteit in de echte wereld
- ∞ kan aandacht besteden aan alle taalvaardigheden
- ∞ heeft cognitieve handelingen (bijvoorbeeld informatie verzamelen)
- ∞ heeft een tastbaar eindproduct.

Een taak heeft een open karakter, biedt mogelijkheden voor de leerling om (eigen) keuzes te maken, kent duidelijke doelen en criteria (Haitink, 2006). Taken dienen goed uitgebalanceerd te zijn, uitdagend maar haalbaar.

Voorbeelden van taakgerichte benaderingswijzen

In de didactiek vinden we in een tweetal benaderingswijzen deze uitgangspunten terug. Naast het misschien wel meest aansprekende voorbeeld daarvan, de zogenoemde TalenQuest, wijzen we ook

op TABASCO (TAsk BAsed School). En op de website van het Europees Taalportfolio (www.europeestaalportfolio.nl) zijn voor alle niveaus voorbeelden van activiteiten te vinden.

TalenQuest

Wat is een TalenQuest?

Een TalenQuest is een WebQuest waarbij het accent ligt op het leren van moderne vreemde talen. WebQuests zijn online taakgerichte opdrachten waarbij leerlingen informatie op het internet moeten opzoeken en verwerken. Ze doen dat niet door zomaar vrij op het net te surfen, maar aan de hand van een goed gestructureerde opdracht (taak). Een dergelijke taak heeft een aantal kenmerken, die ervoor moeten zorgen dat een leerling ook effectief iets leert. Deze kenmerken zijn terug te vinden in het didactisch model, dat als de 'schijf van vijf' bekend is geworden. (Westhoff, 2002, ook te vinden in www.talenquest.nl). Zij vormen de componenten die moeten bijdragen aan goed onderwijs in moderne vreemde talen. Overigens gelden deze componenten niet alleen voor TalenQuests maar voor elke vorm van onderwijs in vreemde talen. Het gaat hierbij om de volgende componenten:

- ∞ blootstelling aan (veel) input
- ∞ verwerking op inhoud
- ∞ verwerking op vorm
- ∞ strategisch handelen
- ∞ productie van output.

Blootstelling aan input

Wezenlijk voor taalverwerving is een intensieve blootstelling aan een gevarieerde input. Met input wordt hier bedoeld een taalaanbod in de doeltaal. Is dat niet of nauwelijks het geval, dan mag aangenomen worden dat er sprake zal zijn van weinig of geen leeropbrengst. Om goede input te kunnen selecteren, worden in dit kader de volgende criteria gehanteerd:

- ∞ de input ligt net boven het actuele taalniveau van de leerder ($i+1$)
- ∞ de input is levensecht
- ∞ de input is actueel
- ∞ de input is functioneel en informatief
- ∞ de input wordt aangeboden in de doeltaal
- ∞ de input is gericht op lezen, luisteren en kijken
- ∞ de input is gevarieerd.

Verwerking op inhoud

Alleen het aanbieden van levensechte, actuele inhoud is niet voldoende. Noodzakelijk is ook dat de leerling een opdracht krijgt die hem dwingt actiever met die inhoud om te gaan. Hij moet zich uitgedaagd voelen om te willen achterhalen wat de betekenis is van datgene dat hem wordt aangeboden. Dit leidt tot de volgende kenmerken voor het verwerken van de inhoud:

- ∞ levensecht: de taak moet inspelen op een voorspelbare of voorstelbare communicatieve situatie;
- ∞ attractief: het moet leuk zijn om de activiteit uit te voeren;
- ∞ gevarieerd: het aanbod moet lees-, luister- en kijkactiviteiten oproepen;
- ∞ intensief: de leerling heeft voldoende tijd om intensief met de taak bezig te kunnen zijn (veel handelingstijd).

Verwerking op vorm

Grammaticaonderwijs werkt niet direct maar vooral indirect. Het is voorwaarde scheppend om uiteindelijk een taak zo effectief mogelijk te kunnen uitvoeren. Het lijkt derhalve minder effectief in te zetten op het leren van grammaticale regels, maar eerder praktische gebruiksregels en eenvoudige 'montagehandleidingen' aan te bieden. Als het dan nog mogelijk is om deze te laten aansluiten bij het inhoudelijke thema of af te leiden uit de gebruiksmogelijkheden gerelateerd aan het onderwerp, dan is het effect ervan vermoedelijk (nog) groter.

Strategisch handelen

Iedereen die een andere taal leert zal op enig moment geconfronteerd worden met leemten in zijn kennis. Soms betreft het ontbreken van de benodigde woorden, in andere gevallen is het ontbreken van strategische vaardigheden de oorzaak van onbegrip of misverstand. Het is derhalve nuttig om leerlingen te trainen in het gebruik van strategieën die kunnen helpen die leemten in de taalbeheersing te compenseren. Daarbij worden twee soorten onderscheiden gemaakt:

- ∞ receptieve strategieën, lees- en luisterstrategieën als het raden van woorden uit de context en het gebruik maken van voorkennis;
- ∞ productieve strategieën, compensatie- en communicatiestrategieën die je kunnen helpen de boodschap, ondanks leemten in je kennis, toch te laten overkomen.

Het gaat hierbij niet alleen om het maken van strategische oefeningen, maar met name om het bewustmaken van de uitgevoerde stappen. Het vervolgens daarop reflecteren is waarschijnlijk één van de leerzaamste handelingen.

Productie van output

Om tot taalproductie te komen is het van belang dat leerlingen zich zoveel mogelijk uiten, mondeling dan wel schriftelijk. Hun actieve taalbeheersing wordt daardoor vergroot. Bovendien, als ze zich proberen te uiten in de vreemde taal, dan constateren ze bijna vanzelfsprekend leemten in hun kennis. Gekoppeld aan een duidelijk van criteria voorziene output leidt dit - zo is de verwachting - tot een natuurlijke behoefte om hun kennis van de vreemde taal uit te breiden.

Bij het oefenen van taalproductie gaat het om twee soorten output:

- ∞ Het produceren van *chunks* (*chunks* worden gedefinieerd als ongeanalyseerde taalfragmenten van meer dan één woord). Het oefenen met het monteren van dergelijke *chunks* moet leiden tot een grotere vaardigheid.
- ∞ Het regelgeleid produceren. Taalproductie kan ook tot stand komen door het toepassen van regels. Door de regels te oefenen wordt het toepassen ervan geautomatiseerd.

Betekenisgerichtheid (zie eerder) is van groot belang bij beide vormen van output.

Voorbeelden van TalenQuests zijn voor alle talen te vinden op www.talenquest.nl

TABASCO

Wat is TABASCO?

TABASCO (Errey, 2003) gaat uit van de basisprincipes van natuurlijke taalverwerving en taakgericht leren. De Tabasco-opzet is gebaseerd op de overtuiging dat het vreemdetalenonderwijs binnen de school zo georganiseerd zou moeten worden dat de leerling daardoor niet alleen een betere gebruiker van de vreemde taal wordt, maar ook een betere taalleerder. Daarbij spelen zaken als het kiezen van de eigen leerdoelen, reflectie, zelfstandig leren, samenwerken en een werkelijke 'real-life'-context een belangrijke rol (bron: www.aps.nl).

Het basisprincipe van de natuurlijke taalverwerving houdt in dat het leren van een taal met spreken en luisteren begint, dat er gewerkt wordt aan betekenisvolle taken (het gaat ergens over) en dat een leerling dit doet in interactie met anderen in een rijke talige omgeving. Deze kan worden gecreëerd door de inzet van native speakers, het veelvuldig gebruik maken van internet, en ook leerboeken kunnen een dergelijke rol vervullen.

Binnen een TABASCO-taak worden de volgende stappen onderscheiden:

Pre-task: Oriëntatiefase

De docent biedt een aantal taken aan waaruit leerlingen kunnen kiezen. Leerlingen oriënteren zich op het onderwerp en op de taak, en brengen hun persoonlijke taalkennis in kaart in het licht van de uit te voeren taak. Vervolgens vormen ze groepen naar eigen keuze. Ook bedenken ze zelf de criteria

waarop ze straks beoordeeld willen worden. Op die manier zijn ze zelf aan het bedenken wat ze willen gaan leren.

Vorbereidingsfase

Na de oriëntatiefase gaan ze zich in de groep voorbereiden op de taak. Vragen als: Wat gaan we doen? Hoe gaan we het doen? Wat hebben we nodig, etcetera ..., komen daarbij aan de orde.

Uitvoeringsfase

Vervolgens gaan ze de taak uitvoeren. Er is ruimte voor fouten maken en fouten bijstellen. Het gaat hier om leren door doen, zowel op het gebied van de taalverwerving als van de aanpak en de samenwerking.

Post-task

Nadat de taak voltooid is, kijkt de leerling terug naar het geleerde, zowel op individueel als op groepsniveau. In deze fase wordt samen met de docent expliciet gekeken naar het geleerde op taalniveau. Dan volgen allerlei taalfitness-activiteiten zoals hoorcolleges, workshops, extra oefeningen om de geconstateerde taalhiaten weg te werken.

Het Europees Taalportfolio

In het recente verleden is er veel aandacht gekomen voor een Europees initiatief dat de leerling (eigenlijk de taalleerder algemeen) in staat moet stellen, zelf een inschatting te geven over de competenties die hij/zij in een vreemde taal beschikt: het Europees Taalportfolio (ETP). Dit ETP biedt voor alle ERK-niveaus competentiebeschrijvingen die relevante communicatieve situaties weergeven, waarin een bepaald taalgedrag wordt vertoond. Deze zogenoemde 'ik kan-beschrijvingen' zijn gerelateerd aan de verschillende niveaus van het ERK. Het onderstaande voorbeeld illustreert zo'n 'ik kan beschrijving', in dit geval voor 'Gesprekken voeren' niveau B1.

Ik kan mijn gesprekspartner in gesprekken over alledaagse onderwerpen begrijpen als hij duidelijk spreekt, maar ik moet soms wel om herhaling van bepaalde woorden of uitdrukkingen vragen.

Wanneer de leerling taken heeft uitgevoerd die bovengenoemde communicatieve situatie veronderstellen, dan kan hij/zij op basis van die uitgevoerde taak zelf een inschatting maken of hij/zij een prestatie op dat niveau heeft geleverd. Dat kan door het product van de taak als een soort bewijsstuk in het dossierdeel van het ETP op te nemen.

Het Europees Taalportfolio wordt in vrijwel alle landen van Europa ontwikkeld. Het is te vinden op de website www.europeestaalportfolio.nl, waarop leerlingen zelf een taalportfolio kunnen aanmaken en beheren. Het instrument biedt overigens ook diverse mogelijkheden om de voortgang van het leerproces mee te plannen en zo bij te dragen aan een ontwikkeling in de richting van een grotere autonomie van de leerder.

Het instrument op zich is niet kwalificerend, met andere woorden een gebruiker kan aan deze zelfinschatting geen rechten ontleen. Voor meer informatie verwijzen we naar de genoemde website.

De dilemma's van een mvt docent

Bij vrijwel elke discussie over veranderingen of nieuwe inzichten in het vreemdetalenonderwijs komen altijd een paar dilemma's ter tafel, waarmee docenten zich (moeten) bezighouden. In deze paragraaf hebben we een paar van die dilemma's trachten te verwoorden en gezocht naar aanknopingspunten,

die aanzetten voor mogelijke oplossingen zouden kunnen bieden. We hebben ze in vraagvorm geformuleerd en *at random* op een rij gezet.

Hoe motiveer ik de leerling om met taken aan de slag te gaan?

Zowel de TalenQuests als de TABASCO-taken gaan ervan uit dat een betekenisvolle, levensechte taak voor de leerling voldoende prikkels biedt om een taak uit te voeren. Anders gezegd, er moet een goede reden zijn voor de leerling om aan de taak te beginnen. Zaken die dit kunnen bewerkstelligen zijn bijvoorbeeld:

- ∞ inhoudelijk interessante, verrassende taken
- ∞ leerlingen tot mede-eigenaar van het (op te lossen) 'probleem' maken
- ∞ variatie in werkvormen
- ∞ duidelijke doelomschrijvingen
- ∞ zoveel mogelijk authentieke bronnen.

Om de motivatie van de leerling vast te houden dan wel te vergroten is het van belang dat hij/zij regelmatig een succesbeleving heeft. In een uitleg over belangrijke regels voor het ontwerpen van onderwijsmateriaal schrijft Bimmel (2006) dat 'succes behoort tot de factoren die bepalend zijn voor de initiële motivatie van de leerlingen. Het gaat dan om de verwachting die de leerling heeft dat hij/zij een leertaak met succes kan uitvoeren'. Wie niet de verwachting heeft dat een taak succesvol kan worden uitgevoerd, zal er niet zo gemakkelijk aan beginnen. Goed uitgebalanceerde taken zijn daarom van belang: uitdagend, maar ook haalbaar. Daarbij is het tevens van belang dat de voortgang in het werk af en toe wordt onderbroken om feedback te kunnen geven/krijgen op halfproducten.

Wat is de rol van grammatica en idioom?

Deze ondersteunende vakonderdelen zullen ook in een taakgerichte benadering een belangrijke rol spelen.

In beide beschreven voorbeelden van een taakgerichte benadering is sprake van aandacht voor de formele kant van taalverwerving. *Focus on Form* is een van de vijf componenten van de schijf van vijf van Westhoff (2002, zie hierboven). Ook in het TABASCO-concept komt *Focus on Form* expliciet aan de orde. Om dit aan de orde te stellen worden ruwweg twee modellen onderscheiden:

- ∞ Het *PPP-model*. Dit staat voor Presentation (van de regel), Practice (het oefenen van de regel) en Production (de uiteindelijke talige productie). Het proces verloopt binnen dit model van 'accuracy' (trefzekerheid, accuratesse) naar 'fluency' (vloeiendheid).
- ∞ Het *Focus on Form-model*. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het taalverwervingsproces van 'fluency' naar 'accuracy' verloopt. Dit model past bij de niveau-indeling van het ERK, waar op de lagere niveaus de mate van foutentolerantie tamelijk groot is. Maar buiten dat zijn de niveaus in competenties beschreven, met andere woorden, het primaat ligt in het begin bij de inhoud en de boodschap. Overigens gaat ook dit model uit van aandacht voor correct taalgebruik vanaf het begin en richt het zich daarbij met name op het geven van corrigerende feedback.

Doeltaal voertaal?

Op het belang van het gebruik van de doeltaal kan niet genoeg worden gewezen. In veel gevallen zal de confrontatie van de leerling met de in interactieve situaties gebruikte doeltaal relatief gering zijn. De school of de docent kan de blootstelling aan de doeltaal stimuleren door projecten op te zetten zoals uitwisselingen of correspondentieprojecten met een buitenlandse school, buitenlandse reizen e.d.

Toch zal het consequente gebruik van de doeltaal door de docent in meerdere opzichten waarschijnlijk meer zoden aan de dijk zetten (frequente confrontatie met de taal, leerling wordt op niveau aangesproken, corrigerende feedback). Ook het gebruik van de doeltaal bij het verstrekken van opdrachten is zeer aan te raden. Leerlingen zullen er snel aan wennen en het binnen korte tijd volstrekt normaal gaan vinden.

Een belangrijk element bij het geven van corrigerende feedback is het gebruik van de doeltaal als voertaal in de klas. Door het goede voorbeeld te geven, of door een door de leerling gegeven antwoord in de juiste vorm te herhalen krijgt de leerling voortdurend de mogelijkheid de eigen uitingen

te vergelijken en zich bewust te worden van de vorm waarin iets gezegd moet worden. Het TABASCO-concept spreekt nadrukkelijk van de inzet van *native speakers* (wat overigens niet altijd voor elke school mogelijk zal zijn).

Wat kan ik als docent nog meer doen?

- ∞ *Laat leerlingen lezen en luisteren op hun eigen niveau.* Eerder gaven we al aan dat het belangrijk is dat leerlingen eigen keuzes kunnen maken. Dat verhoogt de motivatie en is daarmee effectiever dan het verplicht lezen van bepaalde teksten. Wel is het van belang dat de leerling een tekst leest die net een beetje moeilijker is dan zijn huidige niveau. In de twee voorgestelde wijzen van een taakgerichte aanpak is veel ruimte gegeven aan een eigen invulling.
- ∞ *Besteed aandacht aan de lees- en luisterstrategieën.* Het bewust inzetten van strategieën blijkt erg effectief te zijn. In veel leergangen worden oefeningen aangeboden die bewust de inzet van strategieën vereisen. Ook voor dit onderdeel van moderne vreemdetalenonderwijs hebben beide beschreven modellen ruime aandacht.
- ∞ *Geef ruimte voor zelfstandig leren.* Leerlingen keuzes laten maken betekent niet alleen iets voor de motivatie, maar maakt hen ook medeverantwoordelijk voor het leerproces. Vormen van samenwerking kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Dus is het zaak om voor groepsopdrachten te zorgen met duidelijke (leer)doelen en keuzes in de aanpak. Laat leerlingen ook planningschema's (zoals de stappen bij TalenQuests) geven de leerling inzicht in de manier waarop iets kan worden aangepakt. Laat het ook vastleggen, zodat er in de evaluatie en door middel van feedback naar kan worden terug gekeken en er weer van geleerd kan worden (taalportfolio). Zelfstandig leren vereist overigens helder geformuleerde instructies, zodat de leerling ook in een niet begeleide situatie een oefening kan maken of een opdracht kan uitvoeren.
- ∞ *Bouw regelmatig taakgerichte opdrachten in het lesprogramma in.*
Het belang van taken hebben we hierboven geprobeerd aan te geven. Om leerlingen te laten wennen aan deze manier van taalverwerving, zijn kleine stapjes zinvol. Regelmatig een taakgerichte opdracht uit laten voeren vormt daarbij een eerste aanzet. Het 'ombouwen' van een hoofdstuk tot een taak ('wat moet de leerling aan het eind van het hoofdstuk laten zien? Met behulp van welk product?') kan leiden tot het opdoen van ervaringen zonder dat er direct grote wijzigingen in het programma moeten worden aangebracht.
Overigens is aan te nemen dat een nieuwe generatie leergangen meer aandacht zal hebben voor deze taakgerichte aanpak.
- ∞ *Besteed al vanaf een vroeg stadium veel aandacht aan het trainen van de gespreksvaardigheid, zowel in de vorm van gesprekjes als van spreekbeurten en presentaties.*
Gespreksvaardigheid, en dan zowel het interactieve spreken als het houden van spreekbeurten is vaak het kind van de rekening als het gaat om realisatie tijdens de lessen. Het is organisatorisch nog wel eens lastig en het oefenen geeft veel docenten het gevoel de 'controle' te verliezen. Toch is het belangrijk dat leerlingen veel ervaring opdoen in het mondelinge gebruik van de doeltaal. Het werken met communicatieve spreektaken, met een informatiekloof, over onderwerpen waarover leerlingen willen of kunnen spreken, kan een grotere en betere gespreksvaardigheid in de hand werken (zie ook ontwerpplan gespreksvaardigheid in Bimmel et al., 2006).
Bij taken waar een resultaat gepresenteerd moet worden, leren leerlingen hun product aan anderen voor te stellen en kunnen die competentie vervolgens in gesprekken aanwenden.

4. Literatuuropgave

Brochure: *Karakteristieken en kerndoelen voor de onderbouw*
<http://www.onderbouw-vo.nl>

Brochure: "*Wat moet en wat mag in de onderbouw*"
<http://www.onderbouw-vo.nl>

Council of Europe, *Common European Framework of Reference for languages: Learning, teaching, assessment*, Cambridge University Press, Cambridge 2001

CPS, leerverstrekters.
http://download.cps.nl/download/Talencentrum/talenBBL/leerversterker_woordenlijstWRTS.doc

Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen, Nederlandse Taalunie:
http://taalunieversum.org/onderwijs/publicaties/gemeenschappelijk_europees_referentiekader/

Kerndoelen PO zie: <http://tule.slo.nl/>

Liemberg, E. en D. Meijer (red.), *Taalprofielen. Leerlijnen voor competentiegericht vreemdetalenonderwijs*, NaB-MVT, Enschede 2004. <http://nabmvt.slo.nl/publicaties/00012/>

Mondria, J.A., *Mythen over vocabulaireverwerving*: http://www.rug.nl/staff/j.a.mondria/LTT_2006_4.pdf

Mulder, H. PhD *Training in leesstrategieën; vorm en Rendement*.
Meulenhoff Educatief Amsterdam 1996.

Trimbos, B. *Handreiking Nieuwe Onderbouw, moderne vreemde talen* (SLO, 2006)
http://www.slo.nl/themas/00122/00048/Handreiking_Nieuwe_Onderbouw_moderne_vreemde_talen.pdf/

Westhoff, G.J. *Achtergronden van taakgeoriënteerd taalonderwijs* (2002). Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen (NaB-MVT): <http://www.nabmvt.nl/publicaties/00008/>

Westhoff, G. J., *Een "schijf van vijf" voor het vreemdetalenonderwijs*, in: *Bedrijvige Talen* (26), 9-15, Enschede 2002